

Kritiskās domāšanas dispozīcijas papildu skalas funkcionālā analīze un validācija

Artūrs Utināns¹, Vīnita Cauce², Gunta Ancāne¹,
Jānis Vētra³, Anita Villeruša⁴

Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija

¹ Psihosomatiskās medicīnas un psihoterapijas katedra,

² Fizikas katedra,

³ Morfoloģijas katedra,

⁴ Sabiedrības veselības un epidemioloģijas katedra

Ievads. Kritiskā domāšana ietver aizspriedumu un pašmaldināšanas identifikāciju, samazinot risku piekļerties falšām pārliecībām. Ideālais kritiskais domātājs ir zinātkārs, atvērts, elastīgs, godīgs, novērtējot faktus, kā arī attiecībā pret saviem personīgajiem aizspriedumiem, labprātīgi spēj mainīt savu viedokli un neatlaidīgi meklē rezultātus, kas ir tik precīzi, cik to ļauj subjekts un sprieduma izdarīšanas apstākļi [Facione P., 1990]. Kritiskās domāšanas dispozīcija (KDD) tiek definēta kā “pastāvīga iekšēja motivācija risināt problēmas un pieņemt lēmumus, izmantojot kritiskās domāšanas iemaņas” [Facione P., 2000]. Starptautiski izmantotā Kritiskās domāšanas dispozīcijas izvērtējuma skala (KDDIS) (EMI: *Critical Thinking Disposition Assessment*) [Moore, Rudd, & Penfield, 2002] mēra noteiktas motivācijas īpašības – iesaistīšanās, kognitīvais briedums un inovativitāte. RSU tika izveidota kritiskās domāšanas dispozīcijas papildu skala (KDDPS) [Utināns A., Ancāne G., Vētra J., u. c., 2012], kurā ietilpst 30 apgalvojumi.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Darba mērķis – kritiskās domāšanas dispozīcijas papildu skalas funkcionālā analīze un validācija.

Kritiskās domāšanas dispozīcijas papildu skala saturēja apgalvojumus, kuri tika iedalīti trīs apakšskalās – patiesības meklēšanas gatavība, prāta atvērtība un kritiskās domāšanas pašvērtējums – un piedāvāja atbildes pēc piecu punktu Likerta sistēmas.

Pilotprojektā tika iegūti izdrukātu anketu dati no 116 RSU Medicīnas fakultātes respondentiem. Pētījuma autorkolektīva izveidotā KDDPS validātes analīze ietvēra: faktoranalīzi, iekšējo saskaņotību ar Kronbaha alfas koeficientu pirms un pēc faktoranalīzes, datu salīdzinājumu ar starptautiski apbēto KDDIS, izmantojot Pīrsona korelācijas koeficientu.

Rezultāti. Kritiskās domāšanas dispozīcijas papildu skalas apakšskalās tika izvērtētas, izmantojot faktoranalīzi ar *Varimax* rotācijas metodi (*Bartlett's test* $\chi^2 = 3565$, $df = 496$, $p < 0,001$; *Kaiser-Meyer-Olkin* = 0,74), atstājot 23 apgalvojumus. Kronbaha alfas koeficienta vērtība palielinājās no 0,66 (ar visiem jautājumiem) līdz 0,87 un uzrādīja pietiekamu validāti. Starp KDDIS un tās apakšskalām atrastas statistiski ticamas pozitīvas asociācijas ar KDDPS.

Secinājumi. Izveidotā kritiskās domāšanas dispozīcijas papildu skala uzrādīja pietiekamu validāti un ir derīga KDD mērīšanai kritiskās domāšanas izpētes procesā.